

Vabariigi Valitsuse korralduse „Taastuvast energiaallikast elektrienergia tootmise vähempakkumise korraldamise volitamine“ eelnõu seletuskiri

Vabariigi Valitsuse korraldus kehtestatakse elektrituruseaduse § 59⁴ lõigete 5 ja 5¹ ning § 59⁷ lõike 1 alusel.

1. Sissejuhatus

Korraldusega volitatakse energeetika ja keskkonnaministrit korraldama elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 59⁴ lõikes 5 nimetatud vähempakkumist, kus saab osaleda ELTS § 59⁴ lõike 5² punktis 4 nimetatud tootmiseseadmetega (Riigikogu menetluses oleva eelnõuga 541 SE muudetakse elektrituruseadust ja lisatakse § 59⁴ lõikesse 5² uus punkt 4) või olemasoleva tootmiseseadme juurde rajatud elektripaigaldisega (vt ELTS § 108 lg 7) pakkujad. ELTS § 59⁴ lõike 5¹ kohaselt määrab Vabariigi Valitsus korraldusega vähempakkumise esemeks oleva toetatava elektrienergia liigi ja maksimaalse koguse ühe kalendriaasta kohta, tootmise alustamise tähtpäeva, ajavahemiku millal elektrienergiat tuleb toota, pakkumise jõusoleku minimaalse tähtaja, tagatise suuruse ja tasumise tingimused, võitja toetuse ülemmäära, pakkumise esemeks oleva toetatava tehnoloogia, suurima pakutava koguse koos maksimaalse suurendamise võimalusega ühe kalendriaasta kohta ja toetuse ning Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia kauplemisperioodi börsihinna summa, milleni võib toetust maksta.

Valitsuse korralduse eelnõu ja seletuskirja koostas Kliimaministeeriumi energeetika osakonna taastuvenergia valdkonnajuht Karlis Goldstein (karlis.goldstein@kliimaministeerium.ee; +37258851117), energeetikaosakonna nõunik Regina Hermandi (regina.hermandi@kliimaministeerium.ee; +3726256479), õigusosakonna nõunik Anna-Liisa Kotsjuba (anna-liisa.kotsjuba@kliimaministeerium.ee; +3726258998, ei tööta enam ministeeriumis).

2. Sisukokkuvõte

ELTS § 59⁴ lõike 5 kohaselt volitab Vabariigi Valitsus valdkonna eest vastutavat ministrit korraldama täiendava taastuvast energiaallikast elektrienergia tootmise turule saamiseks vähempakkumise, kui riigi seatud taastuvenergia eesmärki prognoosi kohaselt muidu ei täideta. Vähempakkumisi korraldatakse selleks, et täita ELTS § 59⁴ lõikes 1 viidatud eesmärk toota aastaks 2030 100% elektrienergia summaarsest tarbimisest taastuvatest allikatest.

2023. aasta kinnitatud Eurostat andmetele tuginedes moodustas taastuvelekter 31,9% Eesti elektritoodangust ja 40,9% lõpptarbimisest ning mahult toodeti taastuvelektrit sama palju kui aasta varem¹.

Eesti elektrijaamad tootsid taastuvelektrit 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga 792 gigavatt tundi (edaspidi GWh) rohkem. Seega ei ole Eestis ELTS § 59⁴ lõikes 1 viidatud eesmärk toota taastuvast energiaallikast 100% summaarsest elektrienergia tarbimisest täidetud.

¹ [Eurostat](#)

Eesmärgi täitmiseks pole piisav korralduse andmise ajal rajatavate uute taastuvenergiat tootmiseks kasutatavate tootmisseadmete tootmismah. Eesti elektrienergia lõpptarbimine oli 2024. aastal 7948 GWh². Varem on vähempakkumiste oksjonite raames saadud sõlmitud kokkulepped taastuvast energiaallikast elektrienergia tootmise lisandumiseks juurde täiendavalt kahe hiljutise vähempakkumisega 540 GWh, mille tootmisega tuleb alustada hiljemalt jaanuaris 2026. aastal³ ning 780 GWh, mille tootmisega tuleb alustada hiljemalt juulis 2027⁴.

Võttes arvesse, et uute taastuvenergia tootmisseadmete rajamine võtab aega aastaid, on mõistlik teha oksjoneid pikaajaliselt ette. Mahu puhver on kasulik olukordades kui võitjad ei jõua valmis üldse või õigeaks ajaks.

Vähempakkumise eesmärgiks on korraldada elektrituruseaduse §-s 59⁴ lõikes 5 nimetatud vähempakkumine toomaks kalendriaastas turule täiendavalt 1 kuni 2 teravatt tundi (TWh) taastuvast energiaallikast toodetud elektrienergiat ja leidmaks selleks soodsaimad tootjad. Vähempakkumisele saab esitada ELTS § 59⁴ lõike 5² punktis 4 nimetatud tootmisseadmeid. Vähempakkumise eesmärgiks on saada aastas juurde täiendavalt 1 kuni 2 TWh ulatuses taastuvast energiaallikast toodetud elektrienergiat, mis on toodetud uue tootmisseadmega või olemasoleva tootmisseadme juurde rajatud elektripaigaldisega (vt ELTS § 108 lg 7).

Saavutamaks riigi poolt seatud taastuvenergeetika eesmärgi, on energiamajanduse arengukava aastani 2030⁵ põhjal koostatud Eesti riiklikus energia- ja kliimakavas⁶ ühe meetmena kirjeldatud taastuvenergeetika toetuse maksmine läbi vähempakkumise oksjonite. Meetme eesmärgiks on suurendada taastuvenergia osakaalu läbi vähempakkumiste oksjoni. Taastuvelektri toodangu lisandumine on aidanud vähendada fossiilkütuste kasutamise mahtu ja kestvust. See on omakorda muutnud elektrienergia taskukohasemaks Energiakriisi ajal 2022. aastal oli Eesti hinnapiirkonnas päev-ette turul elektrienergia hinnaks 193 eurot megavatt tunni kohta (edaspidi €/MWh), 2023. aastal 91 €/MWh ning 2024. aastal 87 €/MWh⁷.

Parim hind tarbijale saadakse läbi vähempakkumise oksjoni põhimõtete ja loogika, kus võitja valitakse välja väikseima pakkumise tulemusel. Vähempakkumise tulemusena suureneb turul taastuvast energiaallikast toodetud elektrienergia osakaal 1 kuni 2 TWh võrra aastas.

Vähempakkumise esemeks on tuuleenergiat tootmiseks kasutava tootmisseadmega toodetud elektrienergiat 1 TWh kalendriaastas, pakkumise eseme suurendamise võimalusega 2 TWh-ni aastas vähempakkumise tingimustele vastavate pakkumuste olemasolul ja vastavalt vähempakkumise määruses kehtestatud korrale.

Korralduse järgi peab elektrienergia olema toodetud ELTS § 59⁴ lõike 5² punktis 4 nimetatud tootmisseadmega, milleks on maismaa tuulepark ja mis alustab elektrienergia esmakordset tootmist pärast vähempakkumise võitja väljaselgitamist.

Antud juhul peab kasutama taastuvat energiaallikat elektrituruseaduse mõistes. Maksimaalne tootmiskogus kõigi tootjate kohta kokku, mille osas toetust makstakse, on 2 TWh ühe

² [Eleringi tarbimismahtude andmed](#)

³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/313082022001>

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/330012024001>

⁵ https://www.mkm.ee/sites/default/files/enmak_2030.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/ee_final_necp_main_ee.pdf

⁷ [Nord pool](#)

kalendriaasta kohta suurendamise võimaluseta. Vähempakkumise teates märgitud elektrienergia koguse toetamiseks tuleb koostada reastatud pakkumiste nimekiri vastavalt VP määruse §-s 19 toodud juhiste. Muuhulgas on ELTS § 59⁴ lg 5¹ p 2 ja VP määruse § 19 lg 5¹ järgi lubatud vähempakkumisega toetatava elektrienergia kogust suurendada üksnes nendes piirides, mille Vabariigi Valitsus on esialgu vähempakkumise korraldamist volitades kindlaks määranud. Seetõttu tuleb Vabariigi Valitsusel vähempakkumise korraldamist volitades määrata kindlaks nii pakkumise esemeks olev pakutav kogus kui ka vastava koguse maksimaalne suurendamise võimalus. Praegusel juhul on turult vähempakkumisele oodatav kuni 2 TWh piisavalt suur maht ning puudub vajadus mahu täiendavaks suurendamiseks. Iga pakkuja fikseerib minimaalse toodangu koguse, millega ta on nõus vähempakkumisel osalema, kui terve pakutud kogus ei mahu vähempakkumisega kehtestatud mahulimiidi sisse. See reegel võimaldab viimase eduka pakkuja kogust vähendada, kui see ületab mahulimiiti.

Vähempakkumise võitja toetuse ülemmääraks on taastuvast energiaallikast toodetud elektrienergia megavatt-tunni eest 20 eurot. Toetuse arvestus toimub tunnipõhiselt ja toetuse ülemmäär on fikseeritud. Toetuse mahu määramisel lähtutakse toetuse ülemmäära ning Eesti hinnapiirkonnas elektrituru päev-ette börsihinna summast. Selle summa ülemmääraks on 45 eurot megavatt-tunnis (edaspidi €/MWh), mis tähendab, et sellest summast kõrgemat pakkumist tootjal ei ole võimalik esitada. Sarnaselt on viidud läbi ka eelnevad kaks vähempakkumist. Selline toetusmudel on turuosalistele tuttav ja selge ning võimaldab taastuenergia tasu maksjale kõige soodsama tulemuse. Toetuse ja turuhinna summa ülemmäär 45 €/MWh on valitud lähtudes eelmiste vähempakkumiste parimatest tulemustest⁸ ning tuginedes ELTS §59⁴ lõikele 5, mille kohaselt on vähempakkumise eesmärgiks leida kõige soodsam tootja avaliku vähempakkumise tulemusel⁹. Ülemmäära kehtestamine tagab ja toetab, et leitaks võimalikult soodne tulemus tarbijale.

Näitena võib tuua, et juhul kui edukaks osutunud pakkuja pakub hinnatasemeks 45 €/MWh eest, siis tunnil, kus börsihind on 45 €/MWh kohta, toetust sellel tunnil toodetud taastuvelektri eest ei maksta. Tootja saab sellisel juhul börsihinnaga vajaliku tulu kätte ning riigile seda ületava osa eest midagi tagasi maksma ei pea. Juhul kui börsihind on 35 €/MWh, saaks selle näite puhul toetust 10 €/MWh kohta. Juhul kui elektrienergia börsihind langeb alla 25 €/MWh, rakendub maksimaalne toetusmäär ehk 20 eurot. Üle 20 €/MWh toetust ei saa, isegi kui börsihind on 10 eurot.

Tootjad saavad pakkuda vähempakkumisel elektrienergiat, mis saab olema toodetud tulevikus ja toodetud uue tootmisseadmega või olemasolevale tootmisseadmele lisatud täiendava võimsusega, arvestades ELTS § 108 lõikes 7 toodud kriteeriumi. Tegemist on ELTS § 59⁴ lõikes 5 nimetatud vähempakkumisega, seega ei tohi vähempakkumisel osalev tootmisvõimsus olla juba kasutusele võetud ning selle rajamiseks ei tohi olla makstud riigipoolset investeeringutoetust, sealhulgas ei tohi investeeringutoetust olla saanud täiendava võimsusega pakkumisel osalemise korral varasemalt rajatud tootmisüksus, kui varasem tootmisüksus ja pakkumises osalev täiendav võimsus ühendatakse samasse liitumispunkti. Vähempakkumisele saab esitada ELTS § 59⁴ lõike 5² punktis 4 nimetatud tootmisseadmetega toodetud elektrienergiat. Pakkumise esitamise hetkeks peab olema tootmisseadme ehitamiseks väljastatud vajalik kooskõlastus Kaitseministeeriumilt (kui see on õigusaktide kohaselt nõutav). Kui tegemist on olemasoleva tootmisseadme juurde kavandatava täiendava tootmisvõimsusega,

⁸ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi veeb - <https://mkm.ee/et/tegevused-eesmargid/energeetika/taastuenergia>

⁹ Toimunud vähempakkumiste oksjonite tulemused on leitavad [Elering AS kodulehel](#).

peab tootja tulenevalt ELTS § 108 lõikest 7 tagama uue võimsuse toodetud elektrienergia eraldi nõuetekohase mõõtmise kaugloetava mõõteseadmega ja andmete edastamise Elering AS-le.

Vähempakkumise määrase § 12 lõike 4 kohaselt peab vähempakkumisel pakutav aastane energia kogus olema vähemalt kümme gigavatt-tundi või selle täiskordne. Eelnimetatu seab eelduse, et pakkumisel osalevate tootmisseadmete võimsus peab olema piisavalt suur, et toota nõutav aastane energia kogus.

Vabariigi Valitsuse korraldusega kehtestatakse vähempakkumises osalejale tuginedes ELTS § 59⁴ lg 5¹ punktile 4 tagatise suurus. Tagatiseks on 12 eurot vähempakkumises esitatud aastase tootmismahu megavatt-tunni kohta. Sama tagatise määra on kasutatud varasematel vähempakkumistel.

ELTS § 59⁷ kohaselt on Vabariigi Valitsusel õigus kehtestada vähempakkumise korraldamist volitava korraldusega iga vähempakkumise lõikes eraldi tagatis. Kõnealuse sätte seletuskirjas on selgitatud, et seejuures võib Vabariigi Valitsus eristada tagatise nõuet ka selle järgi, mis võimaldab taastuvelektri eesmärgi saavutada soodsamalt ja madalama riskiga. Taastuvelektri tootmisseadmete arendamine on aja-, ressursi- ja teadmiste kulukas. Ilmselgelt on selline arendusobjekt, mis on saavutanud arendustegevuses teatud edusammud tootmisseadme valmimise suunas suurema tõenäosusega lõpuni liikumas, kui arendusprojekt, mille omanikud on alles arendusfaasi alguses. Seeläbi on algusstaadiumis olevatel projektidel suurem võimalus ka vähempakkumist võites tootmist üldse mitte alustada (nt on satunud maade omandamises ummikseisu, vms). Kaugemale arendatud projektid aga on juba esialgsed raskused ületanud ning on suurema tõenäosusega oma projekti lõpetamas.

Tagatise eesmärk on kindlustada, et tootmiseseade alustab tootmist lubatud ajal. Kuna tootmise alustamise risk on madalam arendusprojektil, mis on näiteks leidnud juba vajaliku kinnistu, sõlminud liitumislepingu ning saanud ka ehitusloa tootmiseseadme rajamiseks, on sellise tootmiseseadme risk tootmise tähtajaliseks alustamiseks oluliselt madalam kui sellel projektil, mille jaoks alles kinnistut otsitakse. Arvestades tagatise eesmärki ja tootmiseseadmete arenduse küpsust, on mõistlik diferentseerida tagatis vastavalt projektide edenemisele.

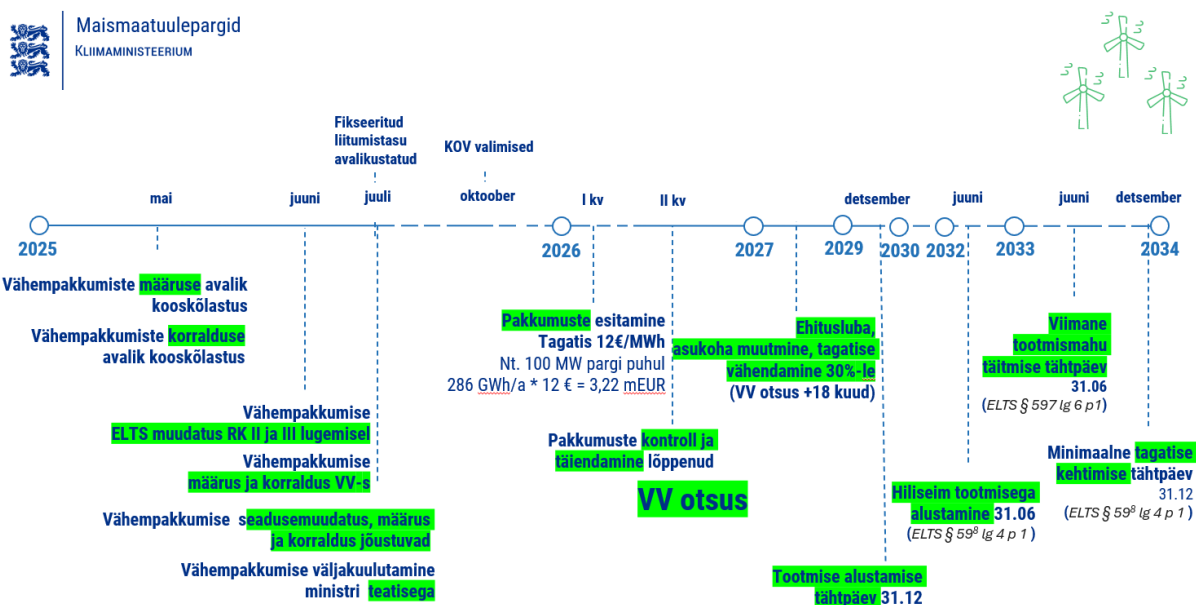
Eeltoodust lähtuvalt on tagatis käesoleval juhul diferentseeritud selle järgi, kas tootmiseseadme kohta on olemas liitumisleping või selle pakkumine, või neid ei ole.

Vastavalt VV korraldusele tasub pakkuja pakkumist esitades tagatisena 12 € iga pakkumisele esitatud MWh energia eest. Näiteks mahu 100 GWh juures kujuneb tagatise suuruseks 1,2 miljonit eurot. Sama tagatise tase kehtis ka eelmisel, 2023. a välja kuulutatud vähempakkumisel.

Juhul kui 18 kuu jooksul alates vähempakkumise tulemuste väljakuulutamisest sõlmib vähempakkumise võitja liitumislepingu ja teavitab vähempakkumise läbiviijat sellest, et vähempakkumisele esitatud projektile on väljastatud ehitusluba, siis tagastab vähempakkumise läbiviija vähempakkumise võitjale 70% esitatud tagatisest. Tagatist raha tagastamine on oluline, et pakkujatel säiliks laenuvõimekus vähempakkumise esemeks olevate seadmete soetamiseks ja ehitustööde teostamiseks.

Tagatise esitamine on lahutamatu tingimus vähempakkumisel osalemiseks. Vähempakkumisel osalemiseks peab tootja esitama oksjoni läbiviijale (Elering AS) tagatise vastavalt energeetika- ja keskkonnaministri teates kehtestatud. Tagatiseks võib olla nii tagatist raha, krediidi- või finantseerimisasutuse või kindlustusandja garantii (vt ka ELTS § 57). Tagatis realiseeritakse

juhul kui ettenähtud tootmise alustamise tähtpäevale (31.12.2029) järgnenud aasta jooksul ei õnnestu toota vähemalt 60% vähempakkumisele esitatud aastase toodetava elektrienergia mahust või tähtpäevale järgnenud teise aasta lõpuks vähemalt 160% aastase toodetava elektrienergia mahust. Tagatis peab kehtima vähemalt 1. detsembrini 2032. a. Tagatise kehtivuse aja määramisel on arvesse võetud vähempakkumise oksjoni tingimusi ning tegemist on maksimaalse tähtajaga. Tingimuste all peetakse silmas tootmise alustamise tähtpäeva, vähempakkumise läbiviija õigust anda vähempakkumise võitjale põhjendatud juhul täiendavalt kuus kuud tootmise alustamiseks, kaks aastat tootmiskohustuse täitmiseks ja lisaks varuaeg garantiikirja sissenõudmiseks. Juhul kui pakkumus ei osutu valituks, tagastatakse tagatis viie tööpäeva jooksul pärast ELTS § 59⁴ lõikes 11 nimetatud korralduse jõustumist. Juhul kui vähempakkumise võitnud tootja alustab tootmist enne vähempakkumise teates esitatud tootmise alustamise tähtpäeva, vabaneb tagatis varem. Pakkumise tagatise nõudmise ja tagastamise kohta on võimalik täpsemalt lugeda ELTS §-st 59⁷.

Joonis 1 – Maismaatuule vähempakkumise indikatiivne ajakava

Vähempakkumise korralduse vastuvõtmise järel Vabariigi Valitsuses saab Kliimaminister ülesandeks kuulutada välja vähempakkumise teade oma käskkirjaga. Indikatiivselt on esitatakse vähempakkumise avamise järel (kõige varasemalt 2025.a. juulis) pakkumused 2026.a. I kvartaliks ühes tagatisega. Vabariigi Valitsus saab kinnitada vähempakkumise tulemused 2026.a. keskpaigas. Kinnitatud pakkumuste tegijad peavad 18 kuu jooksul alates otsusest lõplikult teada andma oma tootmisseadmete asukoha ja jõuda ehitusloani. Tootmise alguseks on hiljemalt 31.12.2029 ning sellele järgnenud aasta jooksul tuleb toota vähemalt 60% vähempakkumisele esitatud aastase toodetava elektrienergia mahust või tähtpäevale järgnenud teise aasta lõpuks vähemalt 160% aastase toodetava elektrienergia mahust, arvestades alates 31.12.2029. Põhivõrguettevõtja Eleringil on õigus pikendada tootmisega alustamise tähtpäeva tootjast mitteolenevatel põhjustel viibinud tõrgete puhul kuni 18 kuu võrra. Seega peab tagatis olema realiseeritav kuni 01.12.2033.

3. Korralduse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas elektrituru valdkonda reguleerivate Euroopa Liidu õigusega.

4. Korralduse mõjud

Korraldus annab aluse vähempakkumise väljakuulutamiseks. Selle korraldamine soodustab taastuvelektri kasutuselevõttu ning kiirendab uute tootmisvõimsuste rajamist. Kavandatava vähempakkumise maht (1 kuni 2 TWh täiendavat aastast elektritoodangut, ehk ca 700 MW tuulikud) moodustab ligikaudu veerandi elektrienergia lõpptarbimisest (ca 8 TWh/a). Täiendava kütusevaba elektrienergia tootmisvõimsuse lisandumine parandab riiklikku varustuskindlust ning langetab aasta keskmist elektrienergia hinda. Vähempakkumine ise parandab projektide finantseeritavust, mis loob eeldused sedavõrd suure tootmisvõimsuse rajamiseks Eestis. Meede panustab ja on kooskõlas riiklike ja Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapoliitika eesmärkidega.

Proгноositud meetme kulukus on iga TWh kohta aastas ca 10 miljonit eurot ning võimaliku maksimaalse vähempakkumise mahu täitumisel kuni 20 miljonit eurot aastas. See kulu kogutakse lõpptarbijatele esitavatelt arvetelt taastuenergia tasu kaudu. 2025. a taastuenergia tasu määr on 0,84 s/kWh ehk 8,4 €/MWh¹⁰. Eeldusel, et aastane elektritarbimine on 8 TWh, on kogu meetme hinnanguline osakaal taastuenergia tasu määras toetusperioodil 0,25 senti/kWh ehk 2,5 €/MWh. 2030. a taastuenergia tasu on prognooside kohaselt 0,62 s/kWh, koos kõnealuse vähempakkumise kuluga aga kuni 0,87 s/kWh.

5. Korralduse rakendamiseks vajalikud kulutused

Korralduse rakendamine ei too kulu riigieelarvesse taastuenergia toetuse maksmise näol. Vähempakkumise võitjatele makstavat toetust rahastatakse taastuenergia tasust. Taastuenergia tasu maksjaks on ELTS § 59² kohaselt kõik elektrienergia lõpptarbijad Eestis vastavalt nende tarbitud võrguteenuse mahule.

6. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.

7. Otsus

Elektrituruseaduse § 59⁴ lõike 5 alusel korraldada energeetika- ja keskkonnaministril vähempakkumine ja see välja kuulutada.

8. Vaidlustamine

Korraldust on võimalik vaidlustada halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras 30 päeva jooksul korralduse Riigi Teatajas avaldamise päevast arvates.

Kristen Michal
Peaminister

Keit Kasemets

¹⁰ Elering AS veeb - <https://www.elering.ee/taastuenergia-tasu>

Riigisekretär